

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 5.5.2009
KOM(2009) 215 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI IR
EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

**Indėlis į tvarų vystymąsi: sąžiningos prekybos ir su prekyba susijusių nevalstybinių
tvarumo užtikrinimo programų vaidmuo**

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI IR
EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

**Indėlis į tvarų vystymąsi: sąžiningos prekybos ir su prekyba susijusių nevalstybinių
tvarumo užtikrinimo programų vaidmuo**

TURINYS

1.	Įvadas	4
2.	Sąžiningos prekybos raida nuo 1999 m.	5
3.	Taikomi tvarumo kriterijai	6
4.	Politiniai interesai.....	7
4.1.	Indėlis į tvarų vystymąsi	7
4.2.	Su prekyba susijusios privačios tvarumo užtikrinimo programos ir PPO.....	9
4.3.	Viešieji pirkimai.....	9
4.4.	ES parama	10
5.	Išvados. Valstybės institucijų ir ūkinės veiklos vykdytojų vaidmuo sąžiningos prekybos ir kitose su prekyba susijusiose privačiose tvarumo užtikrinimo programose	11
	I PRIEDAS	13
	II PRIEDAS.....	14
	III PRIEDAS	15
	IV PRIEDAS	16
	V PRIEDAS	17

1. ĮVADAS

Šiame komunikate nagrinėjama dabartinė sąžiningos prekybos (angl. Fair Trade) ir kitų su prekyba susijusių nevalstybinių (t. y. privačių) tvarumo užtikrinimo programų padėtis. Komisija jau ilgą laiką žino, kad vartotojai gali remti tvaraus vystymosi tikslus, sprendami, kokias prekes pirkti. Komunikate atsižvelgiama į didėjančius (visų pirma politinius) interesus bei į vis didesnį ES vartotojų aktyvumą. 2006 m. Europos Parlamentas priėmė pranešimą dėl sąžiningos prekybos ir plėtros¹. Pranešime pabrėžiama, kaip svarbu didinti vartotojų informuotumą ir mažinti piktnaudžiavimo pavojų, kai į sąžiningos prekybos rinką patenka bendrovės, kurios neatitinka sertifikavimo kriterijų. Be to, jame pripažįstama, kad sąžininga prekyba iš esmės yra savanoriškas, privataus sektoriaus reiškinys ir kad per griežtas jos reglamentavimas galėtų būti žalingas, o ne naudingas.

2005 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto aiškinamojoje nuomonėje nagrinėtos „vartotojų apsaugos programos“. Pagrindinės išvados buvo tokios: būtina oficialiai vertinti vartotojų apsaugos programų kokybę ir parengti pagrindines apibrėžtis. 2006 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė atnaujintą tvaraus vystymosi strategiją ir paragino valstybes nares propaguoti tvarius produktus ir sąžiningą prekybą².

ES vartotojai kiekvienais metais įsigyja sąžiningos prekybos produktų už maždaug 1,5 mlrd. EUR, t. y. 70 kartų daugiau nei 1999 m., kai Komisija priėmė komunikatą šia tema. Tai rodo, kad už vartotojų politiką atsakingos valstybės institucijos ir kitos suinteresuotosios šalys, įskaitant besivystančių šalių gamintojų organizacijas, turėtų „išmatuoti“ realų sąžiningos prekybos poveikį.

Šiame komunikate „sąžiningos prekybos“ terminas vartojamas vadovaujantis ISEAL³ priklausančių tarptautinių standartų nustatymo ir atitikties vertinimo organizacijų standartais ir atsižvelgiant į sąžiningos prekybos organizacijų vartoseną. „Kitos privačios tvarumo užtikrinimo programos“ terminas vartojamas kitoms ženklavimo programoms, kuriomis siekiama vartotojus informuoti apie produkto gamybos tvarumą (trumpas terminų ir organizacijų aprašas pateikiamas I priede).

Šiame komunikate pateikiama naujausia informacija apie raidą nuo 1999 m. Komisijos komunikato dėl sąžiningos prekybos⁴ ir preliminari nuomonė apie valstybės institucijų ir suinteresuotųjų šalių vaidmenį taikant sąžiningos prekybos ir kitas privačias tvarumo užtikrinimo programas. Jame sprendžiami keliose ES politikos srityse aktualūs klausimai, pvz., vartotojų apsaugos, ekonomikos ir socialinės raidos, prekybos, įmonių socialinės atsakomybės, aplinkos ir ES vidaus rinkos. Prireikus (po šio komunikato) bus galima imtis daugiau tikslinių iniciatyvų vienoje ar keliose politikos srityse.

Šiame komunikate nenagrinėjamos valstybės institucijų sukurtos tvarumo ir ženklavimo programos (pvz., ES ekoženklas).

---

¹ Europos Parlamento pranešimas dėl sąžiningos prekybos ir plėtros (2005/2245/INI), „Schmidt pranešimas“.

² „Valstybės narės turėtų propaguoti tvarius produktus, pagamintus ekologiniuose ūkiuose ir sąžiningų gamintojų, taip pat aplinką tausojančius produktus“.
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>, p. 13.

³ Tarptautinė socialinio ir ekologinio akreditavimo ir ženklavimo sąjunga.

⁴ COM(1999) 619, 1999 11 29. Informacija apie 1999 m. Komisijos komunikatą pateikiama II priede.

2. SAŽININGOS PREKYBOS RAIDA NUO 1999 M.

Didžiausių pokyčių nuo 1999 m. įvyko tose nacionalinėse rinkose, kuriose jau tuomet buvo siūlomi sertifikuoti sąžiningos prekybos produktai. Atsiliepiant į 1999 m. komunikate išdėstytą raginimą naudoti vieną ženklą ir atlikti nepriklausomą tikrinimą ir kontrolę, buvo sukurtas „sąžiningos prekybos sertifikavimo ženklas“⁵.

2008 m. sąžiningos prekybos ženklą žinojo daugiau nei 70 % JK vartotojų (2000 m. jų buvo 12 %)⁶, o 2005 m. Prancūzijoje – 74 % vartotojų (2000 m. jų buvo 9 %)⁷. Iki 2007 m. pabaigos sertifikuotų sąžiningos prekybos prekių visame pasaulyje buvo parduota už 2,3 mlrd. EUR⁸, tačiau iki šiol šių prekių parduodama gerokai mažiau nei ekologiškų maisto produktų, o jų pardavimas sudaro mažiau nei 1 % visos prekybos⁹. Europa yra sąžiningos prekybos centras: būtent čia parduodama 60–70 % tokių prekių; Europoje taip pat jaučiamas didelis atotrūkis tarp sparčiausiai augančios rinkos Švedijoje ir naujųjų valstybių narių, kuriose ši koncepcija dar palyginti nauja.

Sąžininga prekyba buvo pirmoji iniciatyva, kuria siekta informuoti apie atsakingumo ir solidarumo problemas, turėjusias įtakos kitiems ūkinės veiklos vykdytojams, ir kuri padėjo atsirasti kitoms tvarumo programoms. Su prekyba susijusiose privačiose tvarumo iniciatyvose naudojami įvairūs socialinio ir ekologinio audito standartai¹⁰, jų buvo sukurta daugiau ir jie taikomi didesnei daliai produktų. Turbūt geriausiai žinomas socialinis standartas yra SA8000, 1997 m. sukurtas Tarptautinės socialinio atsakingumo organizacijos (SAI)¹¹. Dar kelios plačiau taikomos užtikrinimo programos, pagal kurias taikomi socialiniai ir ekologiniai kriterijai, yra Utz Certified ir Rainforest Alliance (RA).

Skirtingose Europos dalyse vykdomos įvairios bendrovių tvarios prekybos daugiašalės iniciatyvos: nuo nacionalinių susitarimų sujungti socialinio audito rezultatus iki tarpvalstybinių vyriausybės iš dalies remiamų iniciatyvų, tokių kaip etiškos prekybos iniciatyva (EPI)¹². Ūkinės veiklos vykdytojų veiksmai, kuriais siekiama standartų atitikties ir tikrinimo, nėra sertifikavimo ar į vartotojus orientuoto ženklinimo veikla: standartų atitiktis ir jos tikrinimas gali būti laikomi įmonės socialinės atsakomybės pastangomis¹³, kurios ne visada atsispindi produkte. Įmonių socialinės atsakomybės veiklą gali sustiprinti bendrovės įsipareigojimas laikytis tam tikrų pripažintų kriterijų arba siekti tam tikrų tikslų, pvz., dalyvaujant JT iniciatyvoje „Global Compact“¹⁴.

⁵ Daugiau informacijos apie apibrėžtis pateikta I priede.

⁶ Sąžiningos prekybos fondas, 2008 m.

⁷ EBPO, Prekybos politikos darbinis dokumentas Nr. 47, 1 dalis, 2007 m. sausio 10 d.

⁸ Tarptautinės sąžiningos prekybos ženklinimo organizacijos, 2008 m.

⁹ P. Land ir M. Andersen „Sertifikuotų produktų pasaulinė rinka“ (angl. *What is the world market for certified products*), Prekių ir prekybos techninis dokumentas, EBPO.

¹⁰ Taip pat žr. portalą Portal for Responsible Supply Chain Management, sukurtą vykdant Europos įmonių socialinės atsakomybės aljanso iniciatyvą, www.csr-supplychain.org.

¹¹ Tarptautinė socialinio atsakingumo organizacija teigia, kad „SA8000 visame pasaulyje naudoja mažmenininkai, prekės ženklų bendrovės ir kiti darbdaviai, kurių metinis pardavimas viršija 175 mlrd. USD“, www.sa-intl.org.

¹² Kitos susijusios minėtinos iniciatyvos yra Verslo socialinio suderinamumo iniciatyva (<http://www.bsci-eu.com/>) ir visuotinio socialinio suderinamumo programa (<http://www.ciesnet.com/2-wwedo/2.2-programmes/2.2.gscp.background.asp>).

¹³ 2006 m. kovo 22 d. Komunikatas (2006) 136 „Paversti Europą įmonių socialinės atsakomybės pavyzdžiu“.

¹⁴ www.unglobalcompact.org.

Privati ženklavimo rinka gali būti suskirstyta į keturias dalis:

- (1) Sąžiningos prekybos (siaurąja termino prasme);
- (2) kitų šios rinkos dalies sertifikuotų produktų, oficialiai nepriklausančių sąžiningos prekybos programai, tačiau skirtų tvarumo problemas suprantantiems vartotojams (Rainforest Alliance, Utz Certified);
- (3) produktų, kuriems taikomi būtiniausi standartai ir kurie suskirstyti pagal pramonės sektorius (pvz., Kavos bendruomenės kodeksas (angl. Code for the Coffee Community (4C's), Etiška arbatos partnerystė (angl. Ethical Tea Partnership));
- (4) likusių produktų (žaliavų „be pavadinimo“ tiekimas).

Vienas gamintojas savo produktus gali parduoti visose keturiose rinkos dalyse. Todėl vartotojui gali kilti sunkumų vertinant įvairių tvarumo programų reikšmę. Būtent tokiomis sudėtingomis ir kintančiomis aplinkybėmis reikėtų nagrinėti politinius ir institucinius pokyčius.

3. TAIKOMI TVARUMO KRITERIJAI

Su prekyba susijusiose privačiose tvarumo programose naudojami tam tikri kriterijai, skirti įvertinti ir (arba) užtikrinti produktų tvarumą. Šie kriterijai dažnai grindžiami vienu ar keliais iš trijų tvaraus vystymosi elementų: ekonominiu, aplinkos ir socialiniu vystymusi; kartais jie yra susiję su tarptautiniais standartais ir susitarimais. Kai kuriose programose didžiausias dėmesys skiriamas konkrečiai problemai ir tikslui (pvz., išmetamo anglies dvideginio poveikio klimato kaitai mažinimas), o kitose remiamasi bendresniais tvaraus vystymosi kriterijais.

Šiame skirsnyje aprašyta pirmoji dalis – jau nurodyta sąžininga prekyba¹⁵. Ji sulaukė gana didelio vartotojų pripažinimo tose rinkose, kuriose ji paplitusi. Jei vartotojai žino šį ženklą, vadinasi jie gerai žino problemas, kurias sąžininga prekyba siekiama spręsti. Sąžiningos prekybos kriterijai ir standartai yra vieni išsamiausių ir aukščiausių, jie apima tas problemas ir sąlygas, kurios turi įtakos besivystančių šalių gamintojams, pvz., minimali gamintojui mokama kaina ir papildomos lėšos gamintojo bendruomenei.

Sąžiningos prekybos kriterijai

Sąžiningos prekybos judėjimo apibrėžti ir 2006 m. Europos Parlamento pranešime pakartoti tokie sąžiningos prekybos kriterijai:

- **sąžininga gamintojo kaina**, užtikrinanti tinkamą darbo užmokestį, padengiantį tvarios gamybos ir pragyvenimo išlaidas. Ši kaina turi būti ne mažesnė nei minimali sąžiningos prekybos kaina ir pelnas, kai jie nustatyti tarptautinės sąžiningos prekybos asociacijos;
- **dalį mokėjimų turi būti atliekama iš anksto**, jeigu to reikalauja gamintojas;

¹⁵ III priede pristatomos šiame skirsnyje nurodytos papildomos privačios tvarumo programos.

- **ilgalaikiai, stabilūs santykiai** su gamintojais ir gamintojų dalyvavimas nustatant sąžiningos prekybos standartus;
- **skaidrumas ir atsekamumas** per visą tiekimo grandinę, siekiant užtikrinti tinkamą informaciją vartotojams;
- gamybos sąlygos, **atitinkančios** aštuonias **pagrindines** Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) **konvencijas**;
- aplinkos apsauga, žmogaus ir ypač moterų bei vaikų teisių apsauga ir **pagarba tradiciniams gamybos metodams**, kurie skatina ekonominę ir socialinę vystymąsi;
- gamintojų, ypač besivystančių šalių mažųjų ir į šalį nustumtų gamintojų bei darbuotojų, jų organizacijų, taip pat atitinkamų bendruomenių **pajėgumų ir galių didinimas**, siekiant užtikrinti sąžiningos prekybos tvarumą;
- gamybos rėmimas ir gamintojų organizacijų **patekimas į rinką**;
- **geresnio informavimo** apie sąžiningos prekybos gamybą ir prekybos santykius, sąžiningos prekybos misiją ir tikslus bei tarptautinių prekybos taisyklių neteisingumą **veikla**;
- atitikties šiems kriterijams **stebėjimas ir tikrinimas**, kuriuos vykdant pietų šalių organizacijos turi vaidinti didesnę vaidmenį, – taip būtų sumažintos išlaidos ir padidintas vietos asmenų dalyvavimas sertifikavimo procese;
- nuolatinis sąžiningos prekybos veiklos **poveikio vertinimas**.

4. POLITINIAI INTERESAI

4.1. Indėlis į tvarų vystymąsi

Viena išskirtinių sąžiningos prekybos ir kitų privačių tvarumo užtikrinimo programų ypatybių yra ta, kad tai iš esmės savanoriška ir dinamiška programa, kuri kinta kartu su visuomenės ir vartotojų informuotumu ir paklausa. Kadangi vartotojams vis geriau žinomi tvarumo uždaviniai, su prekyba susijusios privačios tvarumo užtikrinimo programos stengiasi neatsilikti. Tam tikrais atvejais, jos net yra priešakyje ir gerina vartotojų informuotumą, skatindamos juos domėtis naujais tvaraus vystymosi uždaviniais ir juos suprasti. Tam tikro sektoriaus rinka ir programos gali turėti įtakos bendrai ekonominei veiklai ir valstybės institucijų formuojamai politikai.

Komisijos nuomone, jai nederėtų svarbos tvarka išdėstyti ar reglamentuoti su prekyba susijusių privačių tvarumo užtikrinimo programų kriterijų, nei spręsti dėl jų naudos siekiant tvaraus vystymosi tikslų. Reglamentuoti kriterijai ir standartai sumažintų privačių iniciatyvų dinamiškumą ir galėtų sutrukdyti toliau tobulinti sąžiningos prekybos ir kitas privačias programas ir rengti standartus.

Tvaraus vystymosi galima siekti programomis, kuriose pirmenybė teikiama aplinkos, socialiniam ar ekonominiam aspektui. Geram rinkos veikimui užtikrinti svarbu, kad vartotojai ir gamintojai galėtų susipažinti su patikima informacija apie programas. Šiame dokumente galima nurodyti tam tikrus aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti nustatant gerą patirtį, kuria, Komisijos manymu, turėtų remtis ūkinės veiklos vykdytojai.

Standartai ir kriterijai turėtų būti objektyvūs ir nediskriminaciniai, siekiant išvengti bet kokio (nepageidaujamo) neigiamo poveikio besivystančių šalių gamintojams. Komisija džiaugiasi šiuo metu dedamomis pastangomis tiksliau ir aiškiau suformuluoti apibrėžtis, pvz., skelbiamas Sąžiningos prekybos chartijoje. Kad vartotojai galėtų priimti sprendimus turėdami reikalingą informaciją, būtini aiškūs ir skaidrūs standartai ir kriterijai. Siekiant išsaugoti pasitikėjimą rinka, vartotojai ir gamintojai turėtų gauti tam tikrą informaciją, pvz., apie gamintojams mokamą kainos dalį¹⁶.

Geriausia būtų, jei nepriklausoma stebėjimo įstaiga užtikrintų, kad produktai yra pagaminti laikantis konkrečių kriterijų, apimančių ekologinius, ekonominius ir socialinius interesus. Audito pobūdis ir rezultatai turėtų būti tikrinami¹⁷. Todėl Komisija ragina susijusias suinteresuotąsias šalis tobulinti vertinimo metodologiją, kad vartotojai, priimdami sprendimus, turėtų daugiau informacijos.

Aiškumo ir sutarimo trūksta vertinant faktinį privačių tvarumo programų poveikį besivystančių šalių gamintojams ir jų veiklos sąlygoms plačiaja prasme. Būtų idealu, jei vartotojams būtų pateikta tam tikra informacija apie objektyvų programos poveikio įvertinimą. Atsižvelgdama į jau atliktą darbą, Komisija tikisi, kad informacija bus atnaujinta, ir laukia naujovių, kurios galėtų tapti pagrindu formuojant būsimą politiką¹⁸.

IV priede pateikiami Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto iškelti su vartotojų apsaugos programų vykdymu susiję klausimai: Komisija ragina tęsti šį darbą siekiant, kad visi sutartų dėl pagrindinių procedūros reikalavimų, kurių reikėtų laikytis vykdant programas, ir toliau vengti apibrėžti atitinkamus privačių programų tvarumo standartus.

Su prekyba susijusių privačių tvarumo užtikrinimo programų poveikio didinimo veiksmai:

- išsaugoti privačių programų nepriklausomumą nuo valdymo institucijų visoje ES;
- iširti, ar įmanoma įvairių programų sinergija, ir teikti aiškesnę informaciją vartotojams ir gamintojams;
- siekti, kad visi vienodai suprastų pagrindinės procedūros reikalavimus;
- nustatyti įvairių su prekyba susijusių privačių tvarumo užtikrinimo programų poveikio objektyvius faktus.

¹⁶ 2007 m. birželio mėn. JK Bendruomenių rūmų pranešime „Sąžininga prekyba ir vystymasis“ siūlomas ženklas, kuriame būtų nurodyta, kokia procentinė kainos dalis mokama gamintojui.

¹⁷ IV priede pateikiamas su EESRK nustatytomis vartotojų apsaugos programomis susijusių klausimų sąrašas.

¹⁸ ISEAL asociacija rengia gerosios patirties, vertinant standartų ir sertifikavimo poveikį, analizavimo projektą.

4.2. Su prekyba susijusios privačios tvarumo užtikrinimo programos ir PPO

Trade liberalisation can offer opportunities for economic growth and sustainable development. Vystymasis ir besivystančių šalių, ypač mažiausiai išsivysčiusių šalių, integravimas į pasaulinę ekonomiką yra pagrindiniai PPO ir ES prekybos politikos tikslai.

Daugiašalis prekybos liberalizavimas PPO yra pats veiksmingiausias pasaulinės prekybos plėtros ir valdymo būdas, galintis paskatinti ekonomikos augimą ir tvarų vystymąsi. Tačiau vien prekybos liberalizavimo nepakanka; prekybos politikos poveikį augimui, vystymuisi ir tvarumui iš dalies nulemia įvairių kitų sričių reglamentavimas ir politika.

Privačios iniciatyvos, kurių veikimas iš esmės grindžiamas savanorišku dalyvavimu, yra suderinamos su daugiašale nediskriminacine prekybos sistema. Bet koks valdymo institucijų įsikišimas ar tokių ženklavimo programų reglamentavimas pats savaime nebūtų problemiškas, tiesiog būtų būtina atsižvelgti į išipareigojimus PPO ir užtikrinti programų skaidrią ir nediskriminacinę veiklą.

PPO principai:

- užtikrinti skaidrų ir nediskriminacinį ženklavimo programų veikimą.

4.3. Viešieji pirkimai

Viešųjų pirkimų srityje įvyko didelių pasikeitimų. Valstybės institucijos viešiesiems pirkimams išleidžia 16 % ES BVP dydžio sumą, todėl jie yra svarbus ir strateginis rinkos dalyvis.

Siekdama patenkinti perkančiųjų institucijų poreikį turėti tvarių viešųjų pirkimų gaires, Komisija neseniai priėmė Komunikatą dėl viešųjų pirkimų geresnei aplinkai užtikrinti¹⁹ (papildantį Komisijos „žaliųjų“ viešųjų pirkimų vadovą) ir artimiausiu metu išleis panašų socialinę atsakomybę skatinančių viešųjų pirkimų vadovą. Abu šie vadovai sudarys išsamias tvarių viešųjų pirkimų gaires.

Vykdydamos viešuosius pirkimus daugelis valdymo institucijų kviečia teikti paraiškas, atitinkančias tvarumo arba „sąžiningos prekybos“ tikslus. Kai kurios valstybės narės net reikalauja konkretaus „sąžiningos prekybos ženklo arba jo atitiktens“. Vadovaujantis Europos viešųjų pirkimų taisyklėmis, perkančiosios institucijos, norinčios įsigyti sąžiningos prekybos prekes, negali reikalauti konkrečiu ženklu pažymėtų prekių, nes taip būtų apribota galimybė siūlyti produktus, kurie juo nėra pažymėti, bet atitinka panašius tvarios prekybos standartus.

Jeigu perkančioji institucija ketina įsigyti sąžiningos prekybos prekių, techninėse specifikacijose ji gali nustatyti atitinkamus tvarumo kriterijus, kurie turi būti susiję su pirkimo sutartimi ir atitikti kitas susijusias ES viešųjų pirkimų taisykles, įskaitant pagrindinius vienodo požiūrio ir skaidrumo principus. Šie kriterijai turi būti susiję su produktų savybėmis,

¹⁹ Komisijos komunikatas dėl viešųjų pirkimų geresnei aplinkai užtikrinti, COM (2008) 400, 2008 m. liepos 16 d.

kokybe (pvz., iš antrinių medžiagų pagaminta taurė) arba produktų gamyba (pvz., ekologiškas produktas).

Perkančiosios institucijos, ketinančios įsigyti tvarumo užtikrinimo programų prekes, neturėtų tiesiog pasinaudoti tam tikro ženklo koncepcija ir ją įtraukti į viešųjų pirkimų technines specifikacijas. Jos turėtų išnagrinėti esminius ženklo, pvz., sąžiningos prekybos ženklo, kriterijus ir pasinaudoti tik tais, kurie tinka jų viešųjų pirkimų dalykui. Perkančiosios institucijos visuomet turi leisti dalyviams įrodyti jų atitiktį šiems standartams, naudojant sąžiningos prekybos ženklus ar bet kokius kitus įrodymus.

Aplinkos ir socialiniai kriterijai taip pat turi būti įtraukti į sutarties vykdymo sąlygas, jeigu jie susiję su konkrečia sutartimi (pvz., minimalaus darbo užmokesčio darbuotojams, dirbsiantiems vykdant sutartį sąlyga) ir *mutatis mutandis* atitinka kitus techninėse specifikacijose nurodytus reikalavimus.

Veiksmai, padėsiantys suprasti, kokį potencialų poveikį tvariam vystymuisi turi sprendimai vykdant viešuosius pirkimus:

– užtikrinti, kad sukurtos tinkamos tvarių viešųjų pirkimų vykdymo gairės.

4.4. ES parama

Finansinę paramą sąžiningos prekybos plėtotei ir kitai su tvaria prekyba susijusiai veiklai Komisija daugiausia skyrė iš vystomojo bendradarbiavimo priemonių (19 biudžeto skyrius), bendrai finansuodama nevyriausybinę organizacijų veiksmus (NVO). 2007–2008 m. įvairiems NVO vykdytiems ir bendrai finansuotiems veiksams skirta 19,466 mln. EUR. Didžiuma šių veiksmų buvo skirti didinti informuotumą ES.

Pagal daugiamečius šalių strategijų dokumentus ir orientacines programas finansuoti ir žemės ūkio bei kaimo srityse vykdyti veiksmai buvo skirti sudaryti geresnes sąlygas sąžiningai prekybai. Specialus susitarimas dėl pagalbos tradiciniams AKR bananų tiekėjams ir papildomos Cukraus protokolo priemonės taip pat padėjo ūkininkams parduoti produktus su sąžiningos prekybos ženklu. Kitame prekybos grandinės gale prekybą ir privataus sektoriaus plėtrą remiančiais projektais taip pat siekiama sudaryti geresnes sąlygas prekybai, įskaitant sąžiningą prekybą.

2008 ir 2009 m. biudžetinais metais 1 milijono EUR vertės papildomi kreditai, skirti specialiai su sąžininga prekyba susijusiems veiksams, kasmet papildė prekybos biudžeto kreditus (20 skirsnis). Šie kreditai bus naudojami papildyti finansavimą pagal vystymo priemones²⁰.

Paramą „su sąžininga prekyba susijusiems projektams“ EB dažniausiai teikė gavusi NVO prašymą suteikti subsidiją veiksams šioje srityje bendrai finansuoti; veiksmams paprastai buvo siekiama didinti ES piliečių informuotumą. Europos Komisija svarsto, ar nereikėtų skirti daugiau dėmesio ir paramos poveikio vertinimui atlikti, rinkos skaidrumui užtikrinti ir įgyvendinamų programų ir sertifikato gavimo sunkumams įvertinti. Panašiais veiksmais galėtų prisidėti ir ES valstybės narės finansuodamos sąžiningos prekybos poveikio tyrimus.

²⁰ V priede pateikta šio finansavimo pavyzdžių.

Komisijos projektą sukurti portalą, kuriame būtų pateikti skelbiami programų tvarumo argumentai, parengs Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencija. Projekto tikslas – vartotojams ir gamintojams teikti lyginamąją informaciją apie įvairių veikiančių programų turinį ir procedūras. Vykdamas projektą bus aiškinama, kaip įvairiose programose suvokiami įvairūs susiję kriterijai, o suinteresuotieji subjektai galės dalytis nuomonėmis.

Optimaliai panaudoti programoms skiriamą ES tiesioginę paramą padėsiantys veiksmai:

- nustatyti pagal dabartines biudžeto nuostatas tikslines sritis, kaip antai įvairių programų poveikio nustatymo tyrimai, rinkos skaidrumo užtikrinimo rėmimas ir suteiktos paramos ekonominės naudos analizė.

5. IŠVADOS. VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ IR ŪKINĖS VEIKLOS VYKDYTOJŲ VAIDMUO SAŽNINGOS PREKYBOS IR KITOSE SU PREKYBA SUSIJUSIOSE PRIVAČIOSE TVARUMO UŽTIKRINIMO PROGRAMOSE

Atsižvelgdama į potencialų sąžiningos prekybos ir kitų su prekyba susijusių tvarumo užtikrinimo programų indėlį į tvarų vystymąsi, Komisija ketina įsipareigoti ir toliau remti tokias programas. Prireikus po šio komunikato bus galima imtis daugiau iniciatyvų vienoje ar keliuose politikos srityse. Šiuo metu Komisija:

- ***pakartoja***, kaip svarbu, kad sąžiningos prekybos ir kitos panašios tvarumo programos visoje ES liktų privačiomis. Valstybinis reglamentavimas galėtų pakenkti privačių programų dinamiškumui.
- ***pastebi***, kad sąžiningos prekybos produktai siūlomi beveik visoje ES rinkoje ir yra žinomi daugeliui vartotojų, nes programų pagrindas – standartų ir principų plėtojimas ir skaidrumas.
- ***pastebi***, kad daug įvairių privačių programų gali padėti siekti tvarumo tikslų, tačiau jų gausa taip pat gali sutrikdyti vartotojus. Komisija mano, kad vertėtų apsvarstyti su prekyba susijusių privačių tvarumo užtikrinimo programų poveikio didinimo principus, bet nenustatyti atitinkamų tvarumo standartų, kuriuos turėtų atitikti tos privačios programos. Vis dėlto, neturėtų būti atsisakyta atitikties atitinkamiems su tvarumu susijusiems standartams ir valstybės institucijų priimtiems teisės aktams.

Todėl Komisija:

- ***primena***, kad informacijos apie privačias tvarumo programas vartotojams skaidrumas ir tinkamumas yra esminiai, ir kad tikėtina gauti naudos bendrai sutarus dėl pagrindinių procedūros reikalavimų, tokių kaip nepriklausomas stebėjimas;
- ***primena***, kad vienas svarbiausių būsimų veiksmy būtu išsamesnis privačių tvarumo programų poveikio vertinimas;
- ***ketina*** ištirti tolesnio dialogo, bendradarbiavimo ir prireikus įvairių privačių ženklavimo programų konvergencijos aprėptį, siekdama skatinti galimą sąveiką ir didinti informacijos vartotojams aiškumą.

Viešųjų pirkimų srityje Komisija:

- **pabrėžia** viešosioms perkančiosioms institucijoms skirtų gairių svarbą, siekiant paaiškinti visą potencialų indėlį į tvarų vystymąsi priimant sprendimus;
- **pabrėžia**, kad perkančioji institucija, ketinanti įsigyti tvarumo užtikrinimo programų prekes, turėtų remtis tik su jų pirkimo dalyku susijusiais kriterijais ir laikytis kitų susijusių ES viešųjų pirkimų taisyklių. Perkančiosios institucijos visuomet turi leisti dalyviams įrodyti jų atitiktį šiems standartams, naudojant sąžiningos prekybos ženklus ar bet kokius kitus įrodymus.

Finansavimo srityje Komisija:

- **ketina** toliau finansuoti atitinkamus sąžiningos prekybos arba kitus su tvaria prekyba susijusius veiksmus, remdamasi savo patirtimi. Galimybės finansuoti tikslingesnius veiksmus, siekiant nustatytų prioritetų, neatsisakoma;
- **primena**, kad reikia įvertinti privačių tvarumo užtikrinimo programų poveikio tyrimo rezultatus atsižvelgiant į tvaraus vystymosi parametrus, įskaitant ekonomines, socialines ir vystymosi pasekmes gaminančiose šalyse. Kadangi privačiose tvarumo užtikrinimo programose dėmesys skiriamas besivystančių šalių gamintojų darbo ir gyvenimo sąlygoms, Komisija mano, kad šis klausimas nusipelno ypatingo dėmesio. Tiriant turėtų būti palygintas įvairių privačių programų poveikis ir padėtas pagrindas būsimoms iniciatyvoms šioje srityje.

I PRIEDAS

SAŽININGOS PREKYBOS APIBRĖŽTIS

Sąžiningos prekybos (Fair Trade) standartai, priimti konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais ir ekspertais, ir parengti laikantis Tarptautinės socialinio ir ekologinio akreditavimo ir ženklavimo sąjungos (ISEAL) reikalavimų. Sąjunga yra oficiali svarbiausių tarptautinių standartizavimo ir atitikties vertinimo organizacijų bendradarbiavimo organizacija, sprendžianti socialinius ir aplinkos klausimus.

Pasaulyje yra dvi tarptautinės sąžiningos prekybos standartizavimo organizacijos, kurios vadovaudamosi ISEAL principais teikia sąžiningos prekybos ženklus: Sąžiningos prekybos ženklavimo organizacijos (SPŽO) ir Pasaulio sąžiningos prekybos organizacija (PSPO) (seniau vadinta Tarptautine sąžiningos prekybos asociacija (TSPA)). Pasaulio sąžiningos prekybos organizacija yra asocijuotoji Tarptautinės socialinio ir ekologinio akreditavimo ir ženklavimo sąjungos narė. Šios dvi standartizavimo organizacijos priėmė „Sąžiningos prekybos principų chartiją“.

„Sąžiningos prekybos principų chartijoje“ (2009 m. sausio mėn.) sąžininga prekyba apibrėžta taip (remtasi 2001 m. apibrėžtimi):

„Sąžininga prekyba yra dialogu, skaidrumu ir pagarba grindžiama prekybos partnerystė, kuria siekiama didesnio teisingumo tarptautinėje prekyboje. Ja remiamas tvarus vystymasis į šalį nustumtiems gamintojams ir darbuotojams, ypač pietų šalyse, suteikiant geresnes prekybos sąlygas ir ginant jų teises. Remiamos vartotojų sąžiningos prekybos organizacijos išpareigoja aktyviai remti gamintojus, didinti visuomenės informuotumą ir rengti kampanijas siekdamos įprastas tarptautinės prekybos taisykles ir praktiką.“

Šia apibrėžtimi remiamasi šiame komunikate. .

Sąžiningos prekybos ženklavimo organizacijos (SPŽO) susijungė į daugiašalę suinteresuotųjų subjektų asociaciją, vienijančią 23 organizacijas, prekybininkus ir nepriklausomus ekspertus. Organizacija rengia ir atnaujina sąžiningos prekybos standartus ir padeda gamintojams gauti sąžiningos prekybos ženklus, išsaugoti sąžiningos prekybos sertifikatus ir išnaudoti rinkos teikiamas galimybes. Sąžiningos prekybos ženklavimo organizacijos (SPŽO) priima standartus, o nepriklausoma tarptautinė sertifikavimo bendrovė FLO-CERT reguliariai tikrina, ar gamintojai juos atitinka, ir jiems išduoda sertifikatus, taip pat tikrina prekių srautą tarp gamintojų ir importuotojų.

Be to, Pasaulio sąžiningos prekybos organizacija (PSPO) sukūrė nepriklausomą trečiųjų šalių atliekamo sertifikavimo sistemą – darnią sąžiningos prekybos valdymo sistemą.

Sudėtinga atskirti nevyriausybių organizacijų veiksmus, kuriais siekiama konkretaus tikslo, t. y. tuos, kurių pagrindinis tikslas remti tvarų vystymąsi, nuo bendresnio pobūdžio iniciatyvų, kurios iš esmės yra komercinės, bet kuriomis taip pat siekiama remti tvarumo tikslus. Todėl, pavyzdžiui, tam tikruose prekybos centruose be patvirtinto sąžiningos prekybos ženklo naudojamas nuosavas sąžiningos prekybos ženklas.

II PRIEDAS

1999 M. KOMUNIKATAS DĖL SAŽININGOS PREKYBOS

1999 m. komunikate iškelti klausimai buvo sprendžiami įvairiais lygmenimis. Europos lygmeniu 2006 m. buvo parengtas Europos Parlamento pranešimas („Schmidt pranešimas“) ir 2005 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto aiškinamoji nuomonė (pranešėjas Richard Adams), kuriuose nagrinėta sąžininga prekyba ir kitos panašios privačios tvarumo programos. 2006 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė atnaujintą tvaraus vystymosi strategiją ir paragino valstybes nares propaguoti tvarius produktus ir sąžiningą prekybą²¹.

Su ženklinimu tvarumo programų ženklais susiję klausimai taip pat buvo nagrinėti daugelyje EB politikos dokumentų: komunikate dėl žemės ūkio prekių grandinės, skurdo ir priklausomybės; ES politikos dėl Afrikos dokumente; veiksmų plane dėl medvilnės; 2007 m. spalio mėn. priimtoje pagalbos prekybai strategijoje ir Komisijos žaliojoje knygoje dėl žemės ūkio produktų kokybės (2008 m. spalio mėn.)²². Vis dėlto 1999 m. Komisijos komunikatas dėl sąžiningos prekybos lieka išsamiausiu Komisijos pozicijos dėl ano meto sąžiningos prekybos koncepcijos pareiškimu.

Komunikate nagrinėtos trys pagrindinės temos: i) sąžiningos prekybos ir etiškos prekybos vystymas turėti vykti nuosekliai; ii) savanorišku dalyvavimu grindžiama sąžininga prekyba turėtų remti tvarų vystymąsi, o EB indėlis turėtų atitikti jos PPO prisiimtus įsipareigojimus; iii) programa turi tenkinti besivystančių šalių gamintojų poreikius ir leisti vartotojams priimti sprendimus turint reikalingą informaciją.

---

21 <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>, p. 13.

22 Komisijos žaliojoje knygoje dėl žemės ūkio produktų kokybės (2008 m. spalio mėn.) aptariami sąžiningos prekybos klausimai įgyvendinant maisto kokybės sertifikavimo programas. Planuojama netrukus parengti Komisijos komunikatą šia tema. Žalioji knyga dėl žemės ūkio produktų kokybės: produktų standartai, ūkininkavimo reikalavimai ir kokybės užtikrinimo programos, COM (2008) 641 galutinis, 2008 m. spalio 15 d.

III PRIEDAS

GERO ELGESIO ŽEMĖS ŪKYJE IR VERSLE KRITERIJAI, SOCIALINIAI IR APLINKOS KRITERIJAI

Šis priedas siejamas su trečiu komunikato skyriumi. Jame pateikiami programų produktų, skirtų didinti vartotojų informuotumą apie tvarumo problemas, pavyzdžiai.

Sertifikavimo programose dažnai nustatomi su geru elgesiu žemės ūkyje ir versle susiję kriterijai, socialiniai ir aplinkos kriterijai. Utz Certified elgesio kodekse (kuris šiuo metu taikomas kavai ir bus taikomas kakavai, arbatai ir palmių aliejui) išdėstytos tokios nuostatos: apskaitos standartai, minimalaus ir registruojamo agrochemikalų naudojimo pasėlių apsaugai nuostatos, darbuotojų teisių apsaugos ir sveikatos priežiūros galimybės nuostatos, darbuotojų ir jų šeimos narių švietimo nuostatos. Socialinėje srityje darbuotojų apsauga grindžiama nacionaliniais teisės aktais ir TDO konvencijomis, taip pat nuostatomis dėl būsto, švaraus geriamo vandens ir darbuotojų mokymo. Aplinkos kriterijai susiję su dirvos erozija, vandens naudojimu, energijos ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimu, miškų naikinimu.

Kitose privačiose programose didesnis dėmesys skiriamas aplinkos apsaugai: iš pavadinimo atrodo, kad tokia programa yra Rainforest Alliance, bet iš tiesų Rainforest Alliance sertifikavimo programa derinami aplinkos ir socialiniai uždaviniai:

- socialinė ir aplinkos valdymo sistema;
- ekosistemos išsaugojimas;
- laukinės gamtos apsauga;
- vandens išsaugojimas;
- sąžiningas elgesys su darbuotojais ir geros jų darbo sąlygos;
- darbuotojų sveikata ir saugumas;
- ryšiai bendruomenėje;
- integruotas pasėlių valdymas;
- dirvos valdymas ir išsaugojimas;
- integruotas vandens valdymas.

Komunikato 3 skyriuje nurodyta trečioji rūšis yra standartai, skirti taikyti tam tikram pramonės sektoriui, o ne nuovokių vartotojų sudarytai rinkos daliai. Vienas tokios iniciatyvos pavyzdys yra Bendro kavos bendruomenės kodekso (4C) asociacija, kuri pastaruosius penkerius metus dirba, kad padėtų pagrindą tvariam vystymuisi pagrindiniame kavos sektoriuje. 4C asociacijos standartai parengti remiantis Jungtinių Tautų tūkstantmečio vystymosi tikslais ir draudžia blogiausią elgesį kavos gamybos, surinkto derliaus perdirbimo ir prekybos žalia kava metu socialiniu, ekologiniu ir ekonominiu aspektais. Apibrėžtys daugiausia grindžiamos JT žmogaus teisių deklaracija, taip pat galiojančiomis JT konvencijomis ir standartais, dažnai nacionaline teise. Panaikinę dešimt blogiausio elgesio pavyzdžių, programos dalyviai turės nuolat gerinti kitus kodekse nustatytus parametrus.

IV PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto iškelti su vartotojų apsaugos programų vykdymu susiję klausimai:

a) Programos valdymas

Kas atlieka galutinį programos tikrinimą?

b) Programos tikslai

Ar tikslai yra aiškiai apibrėžti?

c) Programos apimtis

Ar programa siekiama spręsti problemą tokią, kokia ji paprastai apibrėžiama?

d) Programos standartai arba sąlygos

Ar nustatyti ir tikrinami programos standartai atitinka tikslus?

e) Poveikio vertinimas

Ar atliktas patikimas programos tikslų įgyvendinimo poveikio vertinimas?

f) Nepriklausomas tyrimas

Ar buvo atliktas nepriklausomas programos veiklos tyrimas?

g) Ekonominės naudos analizė

Ar yra sukurta procedūra, skirta stebėti ir vertinti tiekėjų, prekybininkų ir vartotojų sąnaudas, susijusias su programa, ir lyginti jas su siekiant tikslų daroma pažanga?

h) Viešieji pareiškimai

Ar patvirtintų bendrovių arba tiekėjų viešieji pareiškimai atitinka programos tikslus, standartus ir rezultatus?

V PRIEDAS

TEMINĖS PROGRAMOS „BENDRAS SU EUROPOS NEVYRIAUSYBINĖMIS ORGANIZACIJOMIS FINANSAVIMAS“ ir „VYSTYMO SI PROCESO NEVALSTYBINIAI VEIKĖJAI IR VIETOS INSTITUCIJOS“

2007 ir 2008 m. projektai, kurių tikslas ir (arba) veikla, skirti sąžiningos prekybos propagavimui

Sutarties metai	Pavadinimas	Susitariančioji šalis	Valstybė	Biudžetas	Pagalbos vystymuisi komiteto kodas
2008	<i>ESTRATEGIA PARA EL FORTALECIMIENTO DE INICIATIVAS COMUNITARIAS PRODUCTIVAS ACORDES CON EL DESARROLLO SUSTENTABLE</i>	FUNDACION TIERRA VIVA	Venezuela	49968	15150
2008	<i>COMPETITIVIDAD PRODUCTIVA Y COMERCIAL DE LA RED DEPARTAMENTAL DE PEQUEÑOS PRODUCTORES DE HABA CONVENCIONAL Y ORGÁNICA (ASOHABA) EN EL MERCADO COMUNITARIO Y DE COMERCIO JUSTO</i>	CREDI FUTURO ASOCIACION		380000	43040
2008	<i>Cafe amigable con la naturaleza Santa Cruz - Bolivia</i>	ASOCIACION CENTRO DE PROMOCION AGROPECUARIA CAMPESINA	Bolivia	515267	43040
2008	<i>OntunLan, N"do Botor - Turismo Socialmente responsavel no sector de Quinhamel</i>	INSTITUTO MARQUES DE VALLE FLOR FUNDACAO	Portugal	496389,32	33210
2008	<i>Espaço por um Comércio Justo: alternativas em rede</i>	CENTRO DE INFORMACAO E DOCUMENTACAOAMILCAR CABRAL ASSOCIACAO	Consortium	370011,99	15150
2008	<i>Decent Life - decent work. Enhancing international strategies and policies of trade unions</i>	SUDWIND DIE AGENTUR FUR SUD NORD BILDUNGS UND OFFENTLICHKEITSARBEIT GMBH	Consortium	662264	99820
2008	<i>Mobilizing for a sector dialogue for the improvement of working conditions in the globalized toy industry</i>	SUDWIND DIE AGENTUR FUR SUD NORD BILDUNGS UND OFFENTLICHKEITSARBEIT GMBH	Consortium	929043	99820
2008	<i>F.R.A.M.E. (Fair and Responsible Action in MEiterranean area)</i>	CONSORZIO CTM-ALTROMERCATO SOCIETACOOOPERATIVA	Consortium	494821	99820
2008	<i>Network Sustainable Consumption</i>	SUDWIND DIE AGENTUR FUR SUD NORD BILDUNGS UND OFFENTLICHKEITSARBEIT GMBH	Consortium	647023	99820

2008	<i>Creating Coherence. Trade for Development: Development Aid for Trade</i>	MOVIMENTO PER L AUTOSVILUPPOL INTERSCAMBIO E LA SOLIDARIETA	Consortium	968233	99820
2008	<i>A NETWORK FOR THE DEVELOPMENT</i>	PROVINCE OF PESARO AND URBINO	Consortium	115621	99820
2008	<i>Frauen und Globalisierung: Decent work for ALL! – Informations- und Mobilisierungskampagne für menschenwürdige Arbeit für Frauen in der globalen Exportindustrie am Beispiel Bekleidung</i>	CHRISTLICHE INITIATIVE ROMERO EV	Consortium	720446	99820
2008	<i>Verantwortliche Öffentliche Beschaffung und Menschenwürdige Arbeit JETZT!– Öffentlichkeits-, Bewusstseins- und Lobbykampagne zur Durchsetzung sozialer und ökologischer Beschaffung von Öffentlicher Hand und privaten Institutionen</i>	CHRISTLICHE INITIATIVE ROMERO EV	Consortium	701163	99820
2008	<i>Local capacity building for Fairtrade in Sweden, Finland and Estonia</i>	FORENINGEN FOR RATTVISEMARKT SVERIGE	Consortium	823148	99820
2008	<i>Network of Schools and Local Communities contributing to the achievement of the MDGs</i>	POLSKA AKCJA HUMANITARNA	Consortium	999000	99820
2008	<i>Fair Flowers - a gift to all involved. Raising the awareness of local authorities, consumers and traders on the production of cut flowers in developing countries</i>	FIAN FOODFIRST INFORMATIONS & AKTIONS NETWERK SEKTION DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND EV	Consortium	669087	99820
2008	<i>A case for poverty reduction: Consumer awareness and action in 6 EU member states</i>	CONSUMERS INTERNATIONAL LBG	Consortium	857713	99820
2008	<i>Introducing the MADE-BY label for sustainable fashion in the United Kingdom</i>	STICHTING INTERKERKELIJKE AKTIE VOOR LATIJNS AMERIKA SOLIDARIDAD	Consortium	770000	99820
2008	<i>La sensibilisation sur les interdépendances entre Nord et Sud : un enjeu pour la mobilisation des citoyens européens en faveur du développement.</i>	ASSOCIATION FRERES DES HOMMES	France	789205,5	99820
2007	<i>Export Trade from Kenya – Enabling the poor to share the fruits.</i>	AFRICA NOW LBG	Royaume-Uni	408000	31191
2007	<i>Appui aux familles vulnérables dans deux zones cotonnières du Mali</i>	ASSOCIATION VETERINAIRES SANS FRONTIERES - CENTRE INTERNATIONAL DE COOPERATION POUR LE DEVELOPPEMENT AGRICOLE VSF CICDA	France	740614,53	43040
2007	<i>Empowering Emerging Farmers through fair trade development in South Africa</i>	STICHTING INTERKERKELIJKE AKTIE VOOR LATIJNS AMERIKA SOLIDARIDAD	Pays-Bas	1000000	33120
2007	<i>PUBLIC AFFAIRS - Mobilising action for Fair Trade Public Procurement</i>	STICHTING EUROPEAN FAIR TRADE ASSOCIATION	The Netherlands	568200	99820

2007	<i>Campaign for sustainable purchasing of computers: Making public purchasing in Europe work for development by raising awareness of the working conditions and environmental issues in the global supply chain of computers.</i>	WELTWIRTSCHAFT, OKOLOGIE & ENTWICKLUNG - WEED EV	Germany	1038334,5	99820
2007	<i>Enlarging FAIR</i>	PANGEA - NIENTE TROPPO SOCIETA COOPERATIVA SOCIALE SCSARL	Italy	448198,2	99820
2007	<i>Expanding Fair Trade Awareness in Slovakia and the Czech Republic</i>	NADACIA INTEGRA	Slovakia	202779	99820
2007	<i>Fair consumption</i>	MAGOSFA KORNYEZETI NEVELESI ES OKOTURISZTIKAI ALAPITVANY		99880,26	99820
2007	<i>Supermarkets, supply chains and poverty reduction</i>	WAR ON WANT	United Kingdom	360000	99820
2007	<i>Decent work, trade and development: raising awareness among trade unions and women's groups of the employment implications of international trade relations</i>	WAR ON WANT	United Kingdom	720000	99820
2007	<i>Education for Global Sustainability, Responsible Consumption and Fair Trade</i>	UUSI TUULI RY		496579,78	99820
2007	<i>FEEDING AND FUELLING EUROPE</i>	MAGYAR TERMESZETVEDOK SZOVETSEGE	Hungary	1078521,66	99820
2007	<i>Médiatiser la face invisible du développement</i>	ASSOCIATION COMITE FRANCAIS POUR LASOLIDARITE INTERNATIONALE	France	346591,06	99820
				19.466.102,80	